

Warszawa, dnia 19 sierpnia 2008 r.

RPO-594498-VII-16/08/ZK/KMP

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2008 -08- 18
ZAL.	NR 1166841-

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich w Izbie Wytrzeźwień
w Poznaniu

RPO-594498/08

1. Wprowadzenie

W celu zbadania stanu poszanowania praw osób przebywających w Izbie Wytrzeźwień w Poznaniu, zwanej dalej Izba, w dniu 16 lipca br. o godz. 05.45 pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich: główny specjalista Zbigniew Kuźma oraz starszy radca Ewa Dawidziuk, udali się do tej placówki. Wizytacja została przeprowadzona w ramach działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji. Szczególną uwagę zwrócono więc na wszelkie okoliczności, które mogłyby wpłynąć na okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie osób osadzonych w Izbie.

Dokonano następujących czynności:

- obejrzano wszystkie pomieszczenia Izby,
- przeprowadzono rozmowy z personelem Izby, w szczególności z osobami zajmującymi się bezpośrednio osobami nietrzeźwymi,
- zapoznano się z prowadzoną w Izbie dokumentacją,
- przeprowadzono rozmowy z 6 osobami umieszczonymi w Izbie (przed ich zwolnieniem), za pomocą przygotowanego w tym celu kwestionariusza,
- przeprowadzono rozmowę z pełniącą obowiązki dyrektora Izby Panią Katarzyną Grabowską o sprawach związanych z jej funkcjonowaniem oraz

przedstawiłem wstępne spostrzeżenia po przeprowadzonych w Izbie czynnościach.

2. Ogólna charakterystyka Izby

Usytuowana jest na obrzeżach miasta w parterowym budynku, w którym siedzibę swoją znalazł także oddział detoksykacji Szpitala im. Raszei. Obecny stan budynku jest w stanie zadawalającym. Natomiast pomieszczenia Izby wymagają prac konserwacyjnych i remontowych, zwłaszcza w zakresie dostosowania ich do wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzenia, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192).

Izba dysponuje 10 pomieszczeniami dla osób nietrzeźwych, w tym 41 miejsc przeznaczonych jest dla osób nietrzeźwych, a 5 dla trzeźwych bezdomnych. Wyodrębnione zostały sale dla nietrzeźwych mężczyzn, po jednej dla nietrzeźwych kobiet oraz osób agresywnych, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia, albo też zdrowia innych osób przebywających w Izbie (dwa miejsca), osób w stanie znacznego upojenia alkoholowego, bezdomnych oraz małoletnich. Ilość łóżek w poszczególnych salach, za wyjątkiem sali przeznaczonej do stosowania środków przymusu bezpośredniego - wynosi od 4 do 6.

Personel specjalistyczny Izby stanowi: ośmiu lekarzy (4,5 etatu), w tym felczer. Na umowę o pracę zatrudniona jest jedna osoba, cztery pełni dyżury według harmonogramu, 3 realizuje swoje obowiązki na podstawie umowy zlecenia.

Obecnie występuje wakat na stanowisku pielęgniarki. Izba nie zatrudnia również specjalistów w dziedzinie terapii uzależnień, ani psychologów.

W porze dziennej opiekę nad przebywającymi w placówce osobami sprawuje kierownik zmiany, lekarz, dwóch opiekunów oraz porządkowa. W porze nocnej w skład zmiany wchodzi cztery osoby: kierownik zmiany, lekarz oraz dwóch opiekunów zmiany. Porządkowe kończą pracę o godzinie 22.00.

Wszyscy kierownicy zmian to kobiety. Zatrudnienie kobiet na tym stanowisku pozwala na otoczenie niezbędną opieką umieszczonych w Izbie kobiet. Dodatkowymi

obowiązkami, które ciążą na kierowniku zmiany są: przyjęcie i wydanie depozytu oraz obserwacja zachowania izolowanych osób za pomocą monitora telewizji przemysłowej (wszystkie sale z osobami umieszczonymi w Izbie są monitorowane).

3. Ogólna statystyka

W pierwszym półroczu do Izby przyjęto łącznie 3 742 osoby, w tym: 3461 mężczyzn, oraz 281 kobiet.

Wśród przyjętych do Izby w pierwszym półroczu w wieku do 18 roku życia było 44 osoby, w tym 2 dziewczynki.

Jeżeli chodzi o poprzednie lata, to w 2006 r. do Izby doprowadzono 8458 osób, zaś w roku kolejnym 7362 osoby.

Ze statystyki Izby wynika, że liczba zastosowanych środków przymusu bezpośredniego polegających na unieruchomieniu pasami, wynosiła w 2008 r. do dnia wizytacji – 135 przypadki, podczas gdy w 2007 r. zastosowano je wobec 284 osób, zaś w 2006 r. wobec 471 osób. Utrzymuje się więc tendencja spadkowa.

Liczba osób umieszczonych w salach dla nietrzeźwych bezdomnych oraz osób szczególnie zaniedbanych wynosiła w 2008 r. do dnia wizytacji - 805. Do Izby średnio w ciągu jednej doby przyjmowanych jest od 19 do 22 osób, przy czym w godzinach od 7.00 do 19.00 średnio 7 – 8, w godzinach od 19.00 do 7.00 średnio 14 – 15 osób. Czas pobytu w pierwszym półroczu osoby nietrzeźwej w Izbie wynosił średnio od 12 do 16 godzin.

4. Warunki bytowe pacjentów

Dla osób w stanie nietrzeźwości przeznaczonych jest 41 miejsc (łóżek). W poszczególnych salach, za wyjątkiem sali przeznaczonej do stosowania środków przymusu bezpośredniego – liczba łóżek wynosi od 4 do 6. Od wewnątrz okna we wszystkich tych pomieszczeniach osłonięte są metalową siatką, a z zewnątrz okratowane.

W dniu wizytacji w pomieszczeniach dla zatrzymanych do wytrzeźwienia panował porządek. We wszystkich salach, na łóżkach znajdowała się pościel. Jej stan,

jak również stan koców, nie budził zastrzeżeń. W Izbie w odrębnym pomieszczeniu przechowywana jest brudna pościel i bielizna.

Szafa z depozytem osób nietrzeźwych znajduje się w pomieszczeniu kierownika zmiany, który spisuje każdorazowo wartościowy depozyt.

Pomieszczenia posiadają zamontowaną elektryczną wentylację.

Sala, w której umieszcza się osoby stwarzające zagrożenie dla siebie lub otoczenia (tzw. izolatka), wyposażona jest w dwa łóżka z pasami, pozwalającymi na czasowe unieruchomienie pacjenta. Pomieszczenie to podzielone jest kratą na dwie części, w każdej jest zainstalowane jedno łóżko. Można swobodnie przechodzić do wyodrębnionych w ten sposób pomieszczeń, ponieważ zdjęto zamontowane w nich uprzednio drzwi, wykonane z metalowej kratownicy. Wydaje się, że względy bezpieczeństwa przemawiają za ich ponownym zamontowaniem.

Pracownicy Izby są zobowiązani do kontrolowania pomieszczeń, w których przebywają osoby w stanie nietrzeźwości. Częstotliwość kontroli jest dodatkowo zwiększana wobec osób umieszczonych w izolatce. Kierownik zmiany obserwuje osoby umieszczone w Izbie poprzez monitory telewizji przemysłowej. Na ekranie monitora usytuowanego w pomieszczeniu kierownika zmiany widoczne są na raz wszystkie sale. Natomiast w pokoju opiekunów obraz na monitorze telewizyjnym zmienia się i dotyczy wizji uzyskiwanej z poszczególnych pomieszczeń.

W każdej sali znajduje się ubikacja obudowana ścianą; nie mającą jednak drzwi wejściowych. Łazienka zaś znajduje się poza pokojami dla osadzonych i jest wykorzystywana zarówno przez kobiety i mężczyzn celem wzięcia kąpieli przed opuszczeniem Izby. W każdej sali jest zamontowana sygnalizacja przyzywowa. Po włączeniu sygnał świetlny jest widoczny na zewnątrz pomieszczenia oraz w pokoju opiekunów i u kierownika zmiany.

Podczas pobytu w poszczególnych salach stwierdzono, iż większość przebywających w nich osób pozostaje w swojej bieliźnie.

Jeżeli chodzi o ambulatorium, jest ono wyposażone w podstawowe leki, sprzęt niezbędny do udzielenia pierwszej pomocy oraz podstawową aparaturę diagnostyczną. Wymogi wynikające z rozporządzenia są w tym przypadku w pełni realizowane. Stopień nietrzeźwości badany jest za pomocą alkometru, który jest legalizowany w

okresach sześciomiesięcznych. Na wyposażeniu Izby są dwa tego rodzaju urządzenia. Posiadały one aktualne badania oraz zapas ustników. Jak twierdzili pracownicy Izby, nie ma już takiej sytuacji, w której ustniki do alkometru są wykorzystywane przez badanych pacjentów wielokrotnie.

Personel Izby dostarcza pacjentom kawę zbożową do picia. Dla trzeźwych bezdomnych przygotowywany jest normalny posiłek. Przeznaczone na ten cel pomieszczenie wyposażone jest w mikrofalówkę, kuchenkę elektryczną, umywalkę oraz lodówkę.

5. Przyjmowanie i zwalnianie z Izby

Izba Wytrzeźwień w Poznaniu podlega Prezydentowi Miasta. Nadzór nad Izbą sprawuje zaś Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej w Poznaniu. Trafiają tu głównie mieszkańcy tego miasta.

Odpłatność za pobyt w Izbie wynosi 250 zł. Ściągalność opłat w ostatnim okresie znacznie się poprawiła. Jest to istotne, gdyż Izba jest zakładem budżetowym i musi zapewnić około 50% wpływów własnych. Pozostałe środki na jej funkcjonowanie zapewnia urząd miasta.

Pacjenci dowożeni są do Izby najczęściej przez Policję lub Straż Miejską. Za transport do Izby nie są pobierane opłaty. Jeżeli zaś osoba zatrzymana dysponuje środkami finansowymi, to potrąca się na ogół częściowo koszty pobytu, zwracając uwagę na to, aby pozostawić jej część pieniędzy na dojazd do miejsca zamieszkania. Przy zwolnieniu pacjenci otrzymują rachunki za pobyt w Izbie. Dopuszcza się przy tym możliwość rozłożenia na raty kosztu pobytu w Izbie.

Z informacji uzyskanych od pracowników Izby wynika, że pacjenci są informowani o przysługującym im prawie złożenia zażalenia do sądu na doprowadzenie i zatrzymanie w izbie wytrzeźwień. Ponadto, dla każdej osoby umieszczonej w Izbie zakłada się kartę pobytu, w której odnotowywane są m. in. informacje odnośnie podejmowanych wobec niej czynności, powody doprowadzenia, datę i godzinę zwolnienia z Izby. Oprócz tego, z przebiegu pracy w czasie zmiany sporządza się w książce raportów – raport. Przedstawiciele RPO zapoznali się z ostatnio założoną tego typu książką. Ze względu na zawarte w niej lakoniczne zapisy

z przebiegu pracy, wskazane jest przyszłości zamieszczanie w niej informacji o istotnych wydarzeniach zaistniałych w czasie pracy, np. o stosowaniu przymusu bezpośredniego oraz informacji dotyczących godzin kontroli osób umieszczonych w salach.

Dane osobowe pacjentów przyjętych do Izby odnotowywane są w książce ewidencji doprowadzonych.

Lekarz lub kierownik zmiany przeprowadza z osobami zwalnianymi rozmowy profilaktyczne. Osoby te mogą również otrzymać informacje o możliwościach podjęcia leczenia.

W dniu wizytacji w Izbie przebywało czternastu pacjentów, przy czym jedna osoba była osadzona na własną prośbę powyżej 24 godzin. Zostali oni dowiezieni w godzinach nocnych. W trakcie pobytu pracowników BRPO w Izbie zwolnionych zostało sześciu osadzonych, z którymi przeprowadzono na osobności rozmowy, według opracowanego kwestionariusza. Żaden z rozmówców nie skarżył się na złe traktowanie w Izbie przez personel lub innych pacjentów. Nie stosowano wobec nich środków przymusu bezpośredniego. Rozmówcy, wskazywali, iż przywoływali opiekunów poprzez stukanie w drzwi, ponieważ jak stwierdziło dwóch z nich – włączenie sygnalizacji przyzywowej nie dawało żadnych rezultatów. Potwierdzono także fakt badania przy pomocy alkometru. Natomiast badanie wstępne przy udziale lekarza potwierdziło jedynie trzech pacjentów. Pozostali nie pamiętali, czy byli badani przez lekarza podczas przyjęcia do Izby Wytrzeźwień. W opinii trzech ankietowanych, zostali oni słusznie zatrzymani celem dowiezienia do Izby Wytrzeźwień. Tylko jedna osoba wskazywała na możliwość dowiezienia jej do domu. Żadna z osób, z którymi rozmawiano, nie żaliła się na przyjmowanie ani kompletność depozytu przy jego wydawaniu. Również tylko jedna osoba posiadała pieniądze podczas zatrzymania.

Żaden z pacjentów nie poinformował, że został pouczony stosownie do przepisu art. 40 ust. 3 a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. Nr 70, poz. 473, z 2007 r.), o przysługującym mu prawie złożenia zażalenia do sądu na doprowadzenie i zatrzymanie w izbie wytrzeźwień.

6. Zgon pacjenta w Izbie w 2008 r.

Ze wstępnych ustaleń wynika, że w sprawie zgonu śledztwo wszczęto postanowieniem Prokuratury Rejonowej Poznań Grunwald, a dotyczy ono nieprawidłowości w Izbie Wytrzeźwień w Poznaniu, w tym zgonu do którego mogło dojść wskutek stosowania środka dezynfekującego o nazwie „Haron”. W poznańskiej Izbie Wytrzeźwień w I kwartale 2008 r. środek ten stosowano w salach, w których przebywali pensjonariusze oraz w pomieszczeniach sanitarnych, mimo że preparat ten nie powinien być używany w pomieszczeniach, gdzie przebywają ludzie. Środek ten miał być również stosowany w sali, gdzie przebywała Pani , Ustalenia Prokuratury Rejonowej prowadzone są w takim kierunku „(...) że nie sposób wykluczyć istnienia związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy zgonem a stosowaniem środka o nazwie „Haron”.”

W związku z powyższym Prokuratura Rejonowa w Poznaniu prowadzi śledztwo w sprawie nieumyślnego spowodowania w marcu 2008 r. w Poznaniu śmierci

– tj. o przestępstwo z artykułu 155 Kk. Śledztwo jest nadal w toku.

Poprzedni przypadek zgonu w Izbie miał miejsce 23 stycznia 2007 r. Dotyczył on bezdomnego mężczyzny, przywiezionego do Izby o godzinie 18. 00 - po spożyciu denaturatu. Badania alkometrem nie można było u niego przeprowadzić. O godzinie 21. 00 stwierdzono brak z nim kontaktu. Lekarz podjął próbę reanimacji jednak nie przyniosło to żadnego rezultatu.

7. Wnioski i zalecenia

Dokonane ustalenia wskazują, że – generalnie rzecz biorąc – pracownicy Izby Wytrzeźwień w Poznaniu właściwie realizują nałożone na nich zadania. Wskazać jednak należy, że wyposażenie Izby nie w pełni odpowiada wytycznym zawartym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192). W szczególności nie w pełni zapewniono lub brak jest w niej: pisuarów dla mężczyzn oraz umywalk (§ 20 ust. 1

pkt. 3), oddzielnych pryszniczycy dla kobiet oraz mężczyzn, wyposażonych w co najmniej 1 urządzenie natryskowe dla 15 osób (§ 20 ust. 1 pkt. 4).

Oddzielnym zagadnieniem jest umieszczanie na terenie Izby osób trzeźwych – bezdomnych. Taka praktyka pomimo chęci zapewnienia tym osobom opieki oraz możliwości przespania się w godziwych warunkach, nie może mieć jednak miejsca na terenie Izby.

Należy uznać, że Izba Wytrzeźwień w Poznaniu dysponuje odpowiednimi warunkami lokalowymi, z tym że pomieszczenia Izby wymagają określonych nakładów finansowych przeznaczonych na ich remonty i modernizację. W stosunku do wizytacji przeprowadzonej w Izbie przez pracownika BRPO w 2003 roku, za wyjątkiem zamontowania sygnalizacji przyzywowej, nie uległy poprawie warunki socjalno – bytowe. Z informacji uzyskanych od pracowników Izby, w roku 2008 urząd miasta nie wsparł dotąd Izby w środki finansowe.

W ostatnim czasie Izba Wytrzeźwień była wielokrotnie kontrolowana przez instytucje powołane do oceny jej funkcjonowania oraz zapewnienia właściwych warunków sanitarnych m. in. przez: Państwową Inspekcję Pracy, NIK, Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Realizacja wydanych przez te instytucje poleceń spowoduje, że Izba będzie w pełni wypełniała swoją funkcję. Niezbędne jest jednak wsparcie finansowe Izby i jednocześnie wskazanie przez władze miasta, jakie decyzje zostały podjęte odnośnie jej funkcjonowania.

Natomiast, zdaniem osób wizytujących - bezprzedmiotowa staje się dyskusja prowadzona na łamach prasy, że w związku ze zgonem Pani należy zlikwidować Izbę. Przy tak znacznej liczbie umieszczanych w niej osób (patrz statystyka) wskazane jest większe zaangażowanie się Izby w rozwiązywanie problemów alkoholowych, o których mowa w § 18 ust. 1 pkt. 4, 5 oraz ust. 2 cytowanego wcześniej rozporządzenia Ministra Zdrowia.

mgr Zdzisław Kuźnia
Zastępca Dyrektora
Zespołu

mgr Ewa Dawidziuk
Zastępca Dyrektora
Zespołu